

Studies on Israel - US
Vol 24. No 2. Summer 2023
Received date: 2023.04.21
Acceptance date: 2023.06.15

مرکز پژوهش‌های علمی و
مطالعات استراتژیک خاورمیانه

Home page: www.cmess.sinaweb.net

Syria Crisis and its Impacts on National Security of Israel

Aref Bijan,^۱ Fatemeh Mahmoudzadeh^۲

Abstract

Since its establishment in 1948, Israel has always sought to weaken neighboring countries to achieve security by using the military option. In addition to the fact that the nature of this country is imposed, it is located in the strategic region of the Middle East and having a neighbor like Syria, which is currently involved in war and internal crisis, Israel's national security is at risk. This article is written with the aim of examining Israel's national security and the effects that the Syrian crisis can have on Israel's national security. Also, with the assumption that Syria and Israel can affect each other's security due to their shared border and differences in the Golan Heights, it aims to find an answer to the question of how the internal crisis in Syria can affect the national security of Israel?

Keywords: Syria, Israel, Crisis, National Security.

^۱ PhD in political science and regional studies at St. Petersburg State University, Russia.

^۲ Master of Middle East and North African Studies, Islamic Azad University, Shahreza Branch, Isfahan, Iran.

مرکز پژوهش‌های علمی و
مطالعات استراتژیک خاورمیانه

فصلنامه مطالعات منطقه‌ای؛ اسرائیل‌شناسی - آمریکاشناسی

دوره ۲۴، شماره ۲، تابستان ۱۴۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۲۵

Home page: www.cmess.sinaweb.net

نوع مقاله: علمی

بحران سوریه و تأثیر آن بر امنیت ملی اسرائیل

عارف بیژن، فاطمه محمودزاده^۱

چکیده

اسرائیل از زمان تاسیس در سال ۱۹۴۸، با استفاده از گزینه نظامی همواره در صدد تضعیف کشورهای همسایه برای دستیابی به امنیت بوده است. علاوه بر اینکه ماهیت این کشور تحمیلی می‌باشد، در منطقه استراتژیک خاورمیانه قرار گرفته و داشتن همسایه‌ای چون سوریه که اکنون درگیر جنگ و بحران داخلی می‌باشد، امنیت ملی اسرائیل در معرض خطر قرار گرفته است. این مقاله با هدف بررسی امنیت ملی اسرائیل و تأثیراتی که بحران سوریه می‌تواند بر امنیت ملی اسرائیل بگذارد نگاشته شده است. همچنین با این فرض که سوریه و اسرائیل به دلیل دارا بودن مرز مشترک و اختلاف در قسمت بلندی‌های جولان، می‌توانند بر امنیت یکدیگر اثر بگذارند، در صدد است تا پاسخی برای این سؤال یابد که بحران داخلی سوریه به چه صورت می‌تواند بر امنیت ملی رژیم صهیونیستی اثرگذار باشد؟

واژگان کلیدی: سوریه، اسرائیل، بحران، امنیت ملی.

۱ - دکترای علوم سیاسی و مطالعات منطقه‌ای در دانشگاه دولتی سنت پترزبورگ، روسیه.

aref.bijan2018@gmail.com

۲ - کارشناس ارشد مطالعات خاورمیانه و شمال آفریقا، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شهرضا، اصفهان، ایران.

Fateme.Mahmoudzadeh83@gmail.com

مقدمه

هدف اصلی و فرعی اسرائیل در باب مسائل امنیتی در سال ۱۹۴۸ بعد از تاسیس آن، امنیت فیزیکی سرزمین و جمعیت یهودیان بود ولی اهداف درازمدت آن ایجاد ارتباطی طبیعی و صلح‌آمیز با دولت‌های عرب همسایه بوده است. هدفی که با گذشت بیش از شش دهه از عمر اسرائیل هنوز محقق نشده و با پیچیدگی‌های خاصی توأم بوده است. با توجه به قرارگیری اسرائیل در محیط خاورمیانه همواره احساس ناامنی چندگانه برای آنها وجود داشته و به تبع آن موضوعات امنیتی در صدر برنامه‌های سیاسی - امنیتی قرار گرفته است.

اسرائیل سال‌هاست که منطقه خاورمیانه را با ناامنی روبه‌رو ساخته و این روند همچنان ادامه دارد. سوریه هم به‌عنوان یکی از کشورهای خاورمیانه همواره در معرض تهدیدهای امنیتی این کشور بوده، به گونه‌ای که اسرائیل یکی از مشکلات سیاست خارجی و امنیت ملی سوریه محسوب می‌گردد (رنجبر، ۱۳۸۲: ۲۳۳-۲۳۴).

این یک اصل کلی در روابط بین‌الملل می‌باشد که امنیت ملی و ثبات داخلی کشورها در یک نقطه با امنیت و ثبات منطقه تلاقی دارد و امنیت و ثبات منطقه‌ای هم رابطه تنگاتنگی با ثبات داخلی و امنیت ملی کشورها دارد. وضعیت کنونی خیزش‌های اجتماعی در منطقه عربی نشان می‌دهد که بی‌ثباتی در یک کشور چگونه موجی از ناآرامی و تحولات امنیتی در سایر کشورهای منطقه ایجاد نموده است (متقی، ۱۳۸۹). به گونه‌ای که گرچه سوریه به مدت نیم قرن مستقیماً خطری برای اسرائیل ایجاد ننموده ولی همچنان به‌عنوان مهم‌ترین و خطرناک‌ترین کشور ضد اسرائیل در ناحیه محسوب می‌شود.

چارچوب نظری: امنیت ملی

امنیت در لغت به معنی عدم تشویش و ترس، آسودگی و اطمینان خاطر است (نویدنیا، ۱۳۸۵: ۵۷). امنیت را دور و مصون بودن از خطرات و تهدیداتی که منافع و هنجارهای اساسی یک فرد و یا جامعه را با خطر نابودی مواجه می‌کنند (حجت‌زاده، ۱۳۸۳: ۶) و نبود تهدیدات نسبت به ارزش‌های کمیاب معنی کرده‌اند (تائب و دیگران، ۱۳۸۶: ۱۳۹). از نظر نگارنده، امنیت به معنی نبود تهدید نسبت به هنجارها، منافع و ارزش‌ها در همه زمینه‌ها اعم از فردی و جمعی می‌باشد. برای کشورهایی که در صدد افزایش قدرت و موقعیت خویش در صحنه منطقه‌ای و بین‌المللی هستند، امنیت به معنی حفظ «منطقه نفوذ»، تسلط بر «مناطق استراتژیک» و «راه‌های آبی بین‌المللی» است (اسدی، ۱۳۸۵: ۱۶). به عقیده غالب اندیشمندان علوم سیاسی، امنیت به این معانی و پدیده‌ها اطلاق می‌شود: ۱- حفظ تمامیت ارضی

جان مردم، بقاء و ادامه نظام‌های جامعه (اعم از سیاسی، اقتصادی و فرهنگی) و نیز حاکمیت کشور
 ۲- حفظ منابع حیاتی کشور ۳- عدم وجود احساس ترس جدی از ناحیه خارج از کشور نسبت به منافع
 ملی و حیاتی کشور (Padelford and Lincoln, 1967).

امنیت ملی مفهوم جدیدی است که با پیدایش پدیده دولت‌های ملی در دوران معاصر پدیدار شده است.
 مفهوم امنیت ملی دارای جنبه‌های متغیر و متحول فراوانی است (Mandel, 1994) که بر اساس تعریف
 کلاسیک، عبارت است از توانایی کشور در رفع تهدیدهای خارجی علیه حیات سیاسی یا منافع ملی
 خود (روشندل، ۱۳۷۴: ۴) و در در معنی عام کلمه، به معنی فراغت از ترس و عدم احساس خطر جدی
 از خارج نسبت به منافع حیاتی و اساسی کشور است (Puchala, 1971: 76-79).

در بحث امنیت ملی، وقتی موضوع تهدیدات مطرح می‌شود، تهدیدکننده معمولاً دشمن است و غالباً
 تهدیدات از سوی قدرت‌های خارجی و از ورای مرزها انجام می‌شود (روحانی، ۱۳۸۰: ۱۷) و معمولاً
 سیاست‌های امنیت ملی هر کشوری با توجه به ابعاد سه‌گانه اهداف ملی، مقدرات ملی و تهدیدات
 امنیتی ترسیم و طراحی می‌گردد (ولی‌پور زرومی، ۱۳۸۳: ۲۹۴). در اینجا با توجه به در نظر داشتن
 امنیت ملی اسرائیل، به بررسی مختصر امنیت ملی این کشور می‌پردازیم.

امنیت ملی اسرائیل

اسرائیل از یک سو توسعه‌طلب است و همواره در جهت توسعه و گسترش مرزهای سرزمینی، قدرت
 و امنیت خویش، در جنگ‌ها و تنازعات منطقه‌ای وارد شده است (Hinnebusch, 2003: 26). به نظر
 نگارنده به دلیل اینکه مرزهای این کشور تحمیلی می‌باشد و در منطقه استراتژیکی و پر تنش خاورمیانه
 با همسایگان عربی قرار گرفته است، محیط امنیتی اسرائیل بسیار آسیب‌پذیر می‌باشد. استراتژی امنیتی
 اسرائیل از سال‌های اولیه شکل‌گیری تا بیش از سه دهه، معطوف به رفع تهدید موجودیت اسرائیل بود.
 تهدید اصلی برای امنیت اسرائیل، از زمان جنگ‌های ۱۹۴۸ و ۱۹۴۹ تا جنگ لبنان در ۱۹۸۲، دولت‌های
 عربی بودند. آغاز فرآیند صلح میان اعراب و اسرائیل در کمپ دیوید، شروع تغییر برآوردها و تعاریف
 اسرائیل از تهدیدات امنیتی بود. جای ناسیونالیسم عربی دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ را اسلام‌گرایی سیاسی
 گرفته بود. اسلام‌گرایی سیاسی با حامی اصلی خود، یعنی ایران، اصلی‌ترین تهدید امنیتی اسرائیل گردید
 (پرتو و کریمی، ۱۳۹۱: ۱۷۷-۱۷۲).

در اسرائیل راهبرد امنیت ملی و راهبرد نظامی در راستای یکدیگر بوده و به صورت مترادف به‌کار
 می‌روند، به گونه‌ای که ارتش و نظامیان «ابزارها» و «اهداف ملی» اسرائیل را تعریف و تبیین نموده‌اند.

این به این معناست که مهم‌ترین ابزار تامین امنیت اسرائیل، قدرت نظامی و جنگی بوده و منابع و عناصر دیگر در گفتمان امنیت ملی اسرائیل نقش و کاربرد درجه دو و ابزاری داشته‌اند (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۵: ۸۱).

با توجه به اینکه گفتمان امنیتی اسرائیل از ماهیتی نظامی و معطوف به تهدیدهای نظامی دشمنان برخوردار بوده (کرمی، ۱۳۷۶: ۸۲۸) راهبردهای امنیت ملی اسرائیل بر این اصول استوار است: بازدارندگی (به معنای تهدید اعراب به وارد آوردن خسارت غیر قابل قبول و تلافی جویانه جهت بازداشتن آنان از حمله به اسرائیل)، قدرت نظامی، برتری فناوری و تسلیحاتی، پیش‌دستی، غافلگیری و تهاجم در چارچوب حملات برق‌آسا و جنگ کوتاه‌مدت (دهقانی فیروزآبادی، ۱۳۸۵: ۶۸-۶۹) و تعیین پیامدهای جنگ با سرعت و قاطعیت (لطفیان، ۱۳۷۸: ۴۱). عناصر اصلی سیاست‌های امنیت ملی اسرائیل:

نداشتن تاب تحمل شکست حتی در یک جنگ؛

موضع دفاعی در سطح استراتژیک، فاقد جاه‌طلبی‌های قلمرویی؛

در سطح عملیاتی، استراتژی دفاعی - تاکتیک‌های تهاجمی؛

تعیین پیامدهای جنگ با سرعت و قاطعیت؛

مبارزه با تروریسم (محمودی و دیگران، ۱۳۹۳: ۸).

به طور کلی، اسرائیل به علت محاصره در بین کشورهای عربی و عدم برخورداری از عمق استراتژیک و نیروی انسانی کم، قادر نیست در چند جبهه به طور همزمان در داخل خاک خود بجنگد. همین کم بودن جمعیت در مقایسه با کشورهای عربی و کمبود نیروی انسانی، باعث شده تا از فناوری پیشرفته و تسلیحات فوق مدرن برای جبران این ضعف‌های راهبردی استفاده کند (Inbar, 1983).

ژئوپلیتیک

ژئوپلیتیک سوریه

از نظر ژان گاتمن، پدر جغرافیا و ژئوپلیتیک نوین، ژئوپلیتیک عبارت است از «مطالعه رقابت قدرت‌ها برای تسلط بر کره خاکی یا مناطقی از جهان با استفاده از امکانات جغرافیا. بر این اساس، صحبت از رقابت قدرت‌هاست نه مناسبات کشورها» (بی‌نا، ۱۳۸۷: ۳۲). همچنین حافظ‌نیا، معنی لغوی ژئوپلیتیک را سیاست زمین دانسته و ذکر کرده است که نقش عوامل محیط جغرافیایی در سیاست ملل بررسی

می‌شود (حافظنیا، ۱۳۹۰: ۲۸). بنابر این تعریف، ژئوپلیتیک اموری نظیر ساختار و کارکرد قدرت، نزاع، همگرایی و واگرایی، حوزه نفوذ، رقابت، تصمیم‌گیری، بحران، کنترل سلطه و نفوذ، صلح و همکاری، منابع و محیط‌زیست، فضا، منافع ملی، قدرت ملی، امنیت و ثبات ملی، وحدت ملی، روابط فضایی، توسعه و رفاه، محلی‌گرایی و جهان‌گرایی و نظایر آن، که به طور عمده مفاهیم کلی و پایدار هستند را در بر می‌گیرد (حافظنیا، ۱۳۹۰: ۳۹-۳۸). همچنین از دید اندیشمندان جغرافیا، «ژئوپلیتیک به مطالعه اثر عوامل جغرافیایی بر سیاست‌های دگرگون‌شونده جهانی می‌پردازد» (مجتهدزاده، ۱۳۸۵: ۳۲) با توجه به این تعاریف می‌توان گفت که سوریه از موقعیت ژئوپلیتیکی خاصی برخوردار می‌باشد.

سوریه از شمال با ترکیه (۸۲۲ کیلومتر)، از غرب با لبنان (۳۷۵ کیلومتر)، از جنوب با اردن (۳۷۵ کیلومتر) و فلسطین (۷۶ کیلومتر)، از شرق با عراق (۶۰۵ کیلومتر) دارای مرز خشکی و ۱۹۳ کیلومتر مرز ساحلی با دریای مدیترانه دارد (برازش، ۱۳۸۸: ۱۰). این کشور علاوه بر اینکه سه قاره آسیا، اروپا و افریقا را به هم متصل می‌کند، با فلسطین و اسرائیل مرز مشترک دارد، به همین علت عامل ژئوپلیتیک در روند سیاست این کشور تاثیرگذار می‌باشد. این کشور نقطه اتصال مراکز صنعتی و بازرگانی اروپا و مراکز نفت در خلیج فارس است (بی‌نا، ۱۳۸۷: ۲)؛ همچنین می‌تواند از طریق بنادر «بانیاس» و «طرطوس» در ساحل مدیترانه، مسیر بسیار مهمی برای صادرات نفت و گاز عراق و ایران به اروپا باشد (اخوان کاظمی و ویسی، ۱۳۹۱). سوریه به‌عنوان ایجادکننده ارتباط با حزب‌الله و به‌عنوان کانال اصلی برای تقویت جبهه مقاومت به شمار می‌رود (William Samii, 2008: 29). این سرزمین به دلیل داشتن امن‌ترین موقعیت استراتژیکی در روابط با اعراب و اسرائیل (El-Kokayem, 2007: 44) باعث تقویت مقاومت حزب‌الله در برابر رژیم صهیونیستی شده (کوهکن و تجری، ۱۳۹۳). عامل دیگری که باید در چارچوب جغرافیا مورد توجه قرار گیرد وضع طبیعی قلمرو کشور است. از کل مساحت سوریه تنها ۸ میلیون هکتار آن زمین‌های کشاورزی و بقیه صحرا و کوهستان‌های سنگی است (بی‌نا، ۱۳۶۲: ۴-۳). کوهستانی بودن یک سرزمین گرچه ممکن است یک سری مسائل ارتباطی را در پی داشته باشد، از نظر دفاعی می‌تواند سودمند باشد. کشور سوریه یک کشور کوهستانی می‌باشد. با توجه به اینکه سلسله کوه‌های سوریه بیشتر در حاشیه دریای مدیترانه می‌باشد، موقعیت استراتژیکی ویژه‌ای به سواحل غربی بخشیده است (بی‌نا، ۱۳۸۷: ۳۰).

در میان کشورهای عربی خاورمیانه، اکنون تنها سوریه است که سکاندار مبارزه با توسعه‌طلبی اسرائیل می‌باشد. درگیری رژیم صهیونیستی با سوریه، محور اصلی، اهمیت نظامی و استراتژیکی این کشور در

منطقه است (کوهکن و تجری، ۱۳۹۳: ۱۱۷). همکاری و نزدیکی حافظ اسد با شوروی سابق در تقویت بنیه نظامی سوریه سبب شد تا ارتش سوریه در مرحله نخست از لحاظ حجم و توانایی در بین کشورهای عرب همجوار با اسرائیل قرار گیرد (بی‌نا، ۱۳۸۷: ۲۵). در حال حاضر، نیروهای مسلح سوریه، تنها ارتش کلاسیک عربی است که می‌تواند امنیت رژیم صهیونیستی را در معرض خطر قرار دهد. از این رو مقامات رژیم صهیونیستی، سوریه را به‌عنوان تهدید استراتژیک به حساب می‌آورند (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۶). دلایل اهمیت سوریه برای اسرائیل را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- وجود عارضه مهم ژئوپلیتیکی سوریه در جوار مرزهای فلسطین اشغالی (قلب خاورمیانه) (نیاکویی، ۱۳۹۱: ۱۰۳).

- سوریه از طریق بندر بانیا در معادلات نفتی منطقه ایفای نقش می‌کند (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۵).

- سوریه به‌عنوان ایجادکننده ارتباط با حزب‌الله و به‌عنوان کانال اصلی برای تقویت جبهه مقاومت به شمار می‌رود (William Samii, 2008: 29). همچنین امن‌ترین موقعیت استراتژیک را در روابط بین اعراب و اسرائیل دارا می‌باشد و این امر باعث تقویت مقاومت حزب‌الله در برابر رژیم صهیونیستی شده است (El-Kokayem, 2007: 44).

- از لحاظ نیروهای مسلح، سوریه تنها ارتش کلاسیک عربی است که می‌تواند تهدید استراتژیک برای اسرائیل باشد (رجبی، ۱۳۹۱: ۱۲۶).

ژئوپلیتیک اسرائیل

اسرائیل در شرق نیم‌کره شمالی و جنوب غربی قاره آسیا قرار دارد (درایسدل، ۱۳۶۹: ۲۴). از شمال به لبنان، از شمال شرقی به سوریه، از شرق به دریاچه بحرالامیت و اردن، از جنوب به شبه‌جزیره سینا (مصر) و از غرب به دریای مدیترانه محدود شده است (نقشه گیتاشناسی). سه شهر تل‌آویو (مرکز صنعت، احزاب سیاسی، مرکز مالی و تجاری) (www.cbs.gov.il)، بیت‌المقدس (بزرگ‌ترین شهر و مرکز سیاسی) (Reich, p7) و حیفا (وجود صنایع سنگین) مراکز اصلی اسرائیل به شمار می‌روند. کل مساحت اسرائیل بر اساس مرزهای تثبیت شده در پایان جنگ اسرائیل با اعراب در سال ۱۹۴۸-۱۹۴۹، حدود ۲۰ هزار و ۷۰۰ کیلومتر مربع بود؛ همچنین مناطقی را که در سال ۱۹۸۱ به کشور خود ضمیمه کرده است، رسماً آنها را در آمار و ارقام جمعیتی و مساحتی خود می‌گنجاند که سازمان ملل و اکثر کشورها، این ضمایم را به رسمیت نمی‌شناسند. با این حال، اسرائیل یک کشور کوچک و طویل به شمار می‌رود (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۵۷-۵۸). منطقه کوهستانی جلیله (بخش شمالی کشور و

بلندترین نقطه اسرائیل)، جلگه‌های ساحلی (از ساحل دریای مدیترانه تا رودخانه اردن که مرز شرقی اسرائیل می‌شود)، تپه‌های سامریه و یهودیه (در شمال و جنوب کشیده شده‌اند و با نام کرانه باختری شناسایی می‌شوند) و صحرای نقب (منطقه بیابانی مثلثی شکل که یک رأس آن در خلیج عقبه و دو رأس دیگرش در جنوب بحرالمتیت و دریای مدیترانه قرار گرفته‌اند)، مناطق اصلی جغرافیایی اسرائیل هستند (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۶۲). مرزهای خشکی سرزمین یهودیان هزار و شش کیلومتر و مرز آبی ۲۷۳ کیلومتر است که با مصر (۲۵۰ کیلومتر)، نوار غزه (۵۱ کیلومتر)، اردن (۲۳۸ کیلومتر) لبنان (۷۹ کیلومتر)، سوریه (۷۶ کیلومتر) و کرانه باختری (۳۰۷ کیلومتر) مرز خشکی دارد. مرزهای سوریه و لبنان را کوهستان و مرز با اردن را رود اردن، بحرالمتیت و ارتفاعات پست جنوبی تشکیل داده است و مرز با مصر نیز از تپه‌های شن متحرک تشکیل می‌گردد (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۳۸۵).

بحران داخلی سوریه: واکنش و نقش اسرائیل

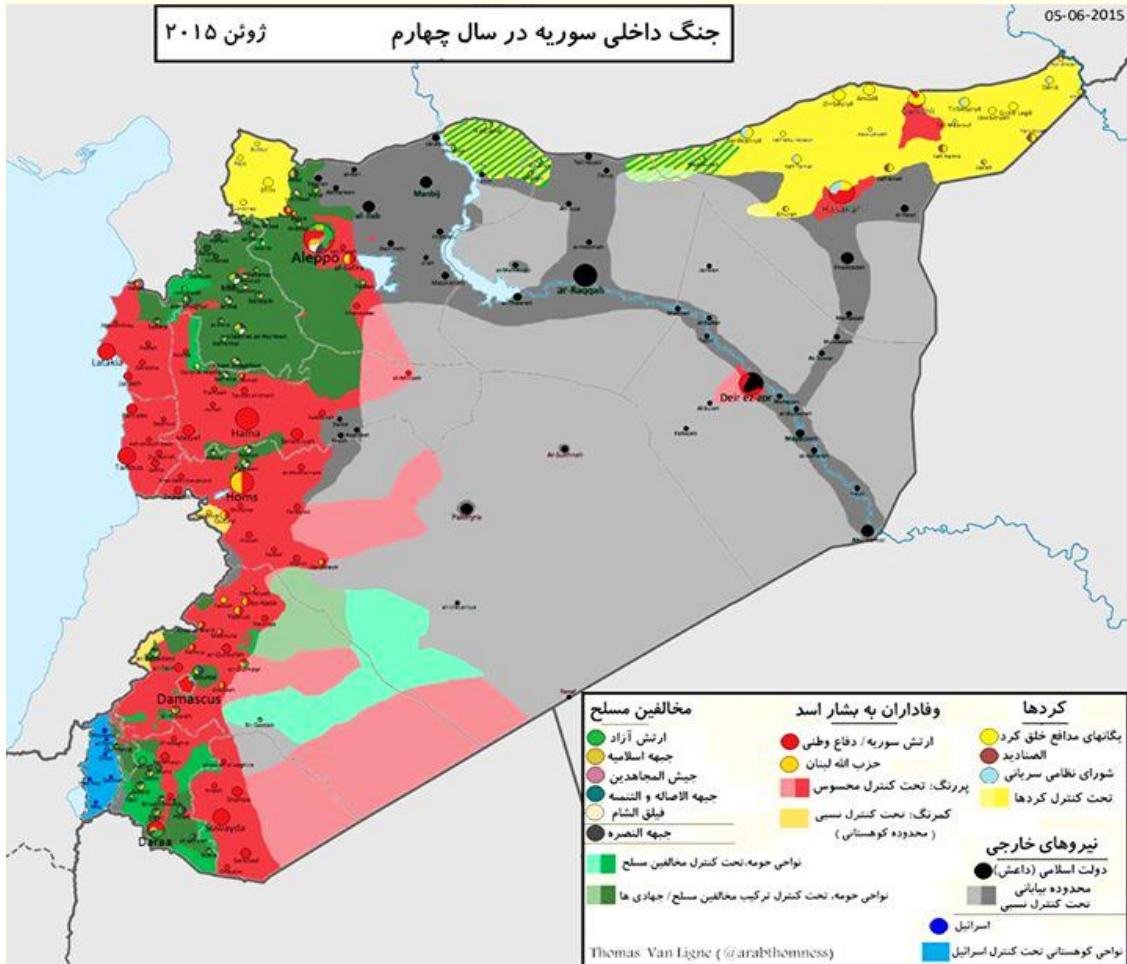
اسرائیل از آغاز، از مداخله در جنگ سوریه خودداری کرد و فقط در راستای ممانعت از انتقال سلاح پیشرفته به حزب‌الله عمل کرده است (<http://www.rajanews.com>). تحولات اخیر در خاورمیانه و به‌خصوص بحران سوریه توجه مقامات دولتی و امنیتی اسرائیل را به خود جلب نموده است. با تحولات پدید آمده در منطقه خاورمیانه دولت اسرائیل در اتحاد با آمریکا که دارای منافع مشترکی می‌باشند سعی بر آن دارند تا از قدرت گرفتن نیروهای تندرو مذهبی در سوریه و دیگر نقاط خاورمیانه جلوگیری نمایند (جعفری، ۱۳۸۹: ۱۸۶-۱۱۳). هنگامی که روسیه بمباران مواضع معارضان سوری را در ماه سپتامبر در سوریه آغاز کرد، این یک خطر واقعی برای منافع اسرائیل بود، به طوری که در ۷ دسامبر ۲۰۱۴، هشت فروند هواپیمای نظامی رژیم صهیونیستی به حریم هوایی کشور سوریه تجاوز و نقاطی از شهر دمشق را بمباران کردند. این هفتمین حمله ارتش صهیونیستی به خاک سوریه از شروع بحران در این کشور و ملتهب شدن فضای منطقه بود (سایت خبری تحلیلی عصر ایران، ۱۳۹۳/۰۹/۱۷)؛ همچنین «یوزی آفر» تحلیلگر پیشین موساد به روزنامه گاردین گفته: «هماهنگی بین روسیه و اسرائیل بر سر سوریه موفقیت‌آمیز بوده و نماد توسعه استراتژیک در خاورمیانه است ... نتانیاهو به روس‌ها گفت که خوب است با ارتش اسرائیل در بمباران هماهنگ باشند و روس‌ها به اسرائیل برای جلوگیری از انتقال تسلیحات به حزب‌الله کمک کنند ... با هماهنگی بسیار مؤثر صورت گرفته، اسرائیلی‌ها هواپیماهای سوری را بر بلندی‌های جولان هدف قرار می‌دهند» (خرداد نیوز، ۱۳۹۵/۰۲/۷).

«عاموس یادلین» مدیر مرکز مطالعات امنیت ملی رژیم صهیونیستی و رئیس سابق کمیته اطلاعات ارتش این رژیم، ۲۲ می ۲۰۱۶ با انتشار یادداشتی تحت عنوان «اسرائیل باید در برابر اسد بایستد: اقدامی اخلاقی و ضرورتی راهبردی» به تشریح سیاست پیشنهادی خود در وضعیت فعلی سوریه و منطقه برای رژیم صهیونیستی پرداخته است. او سقوط بشار را در راستای منافع راهبردی رژیم صهیونیستی می‌داند و معتقد است محوری که ایران آن را هدایت می‌کند، یعنی اسد، حزب‌الله و نهایتاً هدف را در راستای منافع راهبردی رژیم صهیونیستی، محسوس‌ترین تهدید امروز است که رژیم اشغالگر با آن روبه‌رو هست. تأکید او بر اولویت حذف بشار اسد به جای داعش است. وی هدف اصلی خود را در خصوص دخالت در سوریه به این صورت بیان داشته: سیاستی خلاقانه علیه محور مقاومت و نقش‌آفرینی در شکل‌گیری نظم جدید منطقه‌ای است. متهم نمودن دوباره حکومت بشار اسد و حامیان وی به استفاده از سلاح شیمیایی، استفاده از حقوق بین‌الملل و دیپلماسی در کنار یک تقسیم کار هدفمند با حضور تمام بازیگران بین‌المللی برای افزایش فشار به محور مقاومت، سر مؤلفه اصلی راهبرد کلان رژیم صهیونیستی برای ایجاد نظم مورد نظر در منطقه پیرامونی خود است. عادلین هفت راهبرد ارائه داده است:

- روند قانونی و سیاسی علیه حکومت بشار اسد و حزب‌الله؛
 - دیالوگ با امریکا به منظور رسیدن به یک فرمول‌بندی مشترک برای حذف بشار اسد؛
 - اثبات خطوط قرمز و اصول اخلاقی رژیم صهیونیستی؛
 - فراهم کردن ممتد اطلاعات برای همپیمانان؛
 - تثبیت اوضاع انسانی در جنوب سوریه و مرز اردن و رژیم صهیونیستی؛
 - دیدن منافع و حضور مسکو در راهبرد پیش رو؛
 - کشورهای عرب منطقه، علیه ایران و حزب‌الله (اندیشکده راهبردی تبیین، ۱۳۹۵/۰۳/۲۹).
- از نظر ساجدی، تحولات سوریه و ورود نیروهای القاعده در درگیری‌ها و همچنین حرکت‌های نیروهای تندروی بنیادگرا و سلفی (النصره و داعش) در این کشور سبب گردیده تا اسرائیل در سرنگونی بشار اسد دچار تردید گردد (ساجدی، ۱۳۹۲: ۱۴۵). همان‌طور که در شکل (۱) مشاهده می‌کنید، مناطق آبی

رنگ، مناطق کوهستانی تحت سلطه اسرائیل و مناطق سبز رنگ مخالفان مسلح حضور دارند و این نزدیکی افراد مسلح باعث ناامنی مرزهای رژیم صهیونیستی شده است.

شکل ۱ - پراکندگی نیروهای موافق و مخالف بشار اسد در سال ۲۰۱۵

Source: <http://www.farhangnews.ir/content/188864>

تاثیر بحران سوریه بر امنیت ملی اسرائیل

گرچه سوریه به مدت نیم قرن مستقیماً خطری برای اسرائیل ایجاد ننموده ولی همچنان به عنوان مهم ترین و خطرناک ترین کشور ضد اسرائیل در منطقه محسوب می شود. نگارنده بر اساس مقالات نگاشته شده در زمینه اختلافات سوریه و رژیم صهیونیستی و سایر موضوعات مرتبط، تاثیراتی که بحران سوریه می تواند بر امنیت ملی اسرائیل بگذارد را به پنج دسته، عامل مرزی، نظامی، منابع طبیعی و زیرزمینی، جمعیت و مساحت، و عامل جنگ در سوریه تقسیم نموده است؛

عوامل مرزی

اصطلاح عمق استراتژی معمولاً به زمین و فضای جغرافیایی مربوط می‌شود (Leshem, 1998: 15). مساحت جغرافیایی اسرائیل ناچیز و به علت اینکه از نوع کشورهای طویل می‌باشد، از عمق استراتژیک مناسبی برخوردار نیست و به راحتی می‌توان عرض آن را در نوردید. نداشتن عمق استراتژیک و داشتن مرزهای آسیب‌پذیر و طولانی با همسایگان نه چندان دوست، از نقاط ضعف عمده اسرائیل به شمار می‌رود (محمودی و دیگران، ۱۳۹۳: ۷).

روابط بین اسرائیل و سوریه مجدداً از سال ۱۹۶۲ رو به تیرگی گذاشت و مسائلی مانند مسائل امنیت مرز با اسرائیل که در به راه انداختن جنگ ۱۹۵۶ نقش داشتند دوباره مطرح شدند (درینیک، ۱۳۶۸: ۲۹۵). سومین جنگ، در ۱۰ ژوئن ۱۹۶۷ (جنگ شش روزه) اسرائیل بلندی‌های جولان سوریه را به تصرف خود درآورد (بی‌نا، ۱۳۶۸: ۶۵). بلندی‌های جولان سرزمین حاصلخیز، پر آب و استراتژیک، تنها سرزمین باقیمانده در محدوده فراتر از خط سبز (مرزهای ۱۹۴۸) است که همچنان در اشغال رژیم صهیونیستی است. این سرزمین در سال ۱۹۶۷ به اشغال اسرائیل درآمد و نبرد ۱۹۷۳ نیز در آزادسازی آن توفیق چندانی نداشت. از آن روز تا کنون، عقب‌نشینی از این ارتفاعات استراتژیک، مسئله مشترک سوریه و اسرائیل شده است (روحانی فرد، ۱۳۹۱: ۱۸).

شارون از (اردن، سوریه و لبنان) این سه مرز به‌عنوان سوپاپ‌های امن اسرائیل سخن به میان آورده است. شارون در مصاحبه با روزنامه معاریو در سال ۱۹۸۲ گفت: «به هیچ وجه به سوریه اجازه توسعه در لبنان را نمی‌دهیم، زیرا این امر ما را در معرض خطر قرار می‌دهد. حضور سوری‌ها در لبنان همراه با توپخانه‌شان، پایگاه صنعتی در خلیج حیف را در معرض خطر قرار می‌دهد. هرگز از جولان عقب‌نشینی نخواهیم کرد، زیرا هر کس بر جولان مسلط باشد، کنترل بخش شمالی اسرائیل و یک سوم منابع آبی اسرائیل را که از این منطقه می‌گذرد، در دست خواهد داشت» (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۱۳۱-۱۳۰). رژیم صهیونیستی از تحولات سوریه در بهار سال ۲۰۱۱م تا کنون برای تقویت شهرک‌سازی صهیونیستی در بلندی‌های اشغالی جولان استفاده می‌کند. محافل تصمیم‌گیری اسرائیل بلندی‌های جولان را موقعیتی راهبردی برای خود می‌دانند، این موضوع را از نظر نظامی نیز می‌توان تطابق داد، چرا که با وجود چین‌خوردگی‌ها و بلندی‌های موجود در این منطقه بخش‌های زیادی از فلسطین در زیر تسلط آن قرار دارد، علاوه بر اینکه این منطقه از اهمیت منابع آبی برای اسرائیل برخوردار است (مشرق نیوز، ۱۴ آذر

۱۳۹۳). به طور کلی مرز کوتاه سوریه با اسرائیل، به‌عنوان مرزی امنیتی و کاملاً بسته شمرده می‌شود که تا کنون در تحولات اخیر سوریه نقشی نداشته است (موفقیان و دیگران، ۱۳۹۱: ۱۲۰).

جولان: فلات جولان بخشی از سرزمین شام است که در شمال آن بلندی‌های جبل الشیخ و در جنوب آن «رود یرموک»^۱ قرار دارد. مساحت جولان نزدیک به ۱۸۶۰ کیلومتر مربع است که در سال ۱۹۶۷، حدود ۱۲۶۰ کیلومتر آن توسط اسرائیل به اشغال درآمد و از سال ۱۹۷۴ تا کنون، حدود ۱۱۵۸ کیلومتر مربع آن در اشغال باقی مانده است. در غرب جولان، دریاچه طبریا،^۲ مرج الحولا^۳ (آبگیر حولا) و دشت الجلیل قرار دارد و در شرق آن نیز دشت حاصلخیز حوران و مناطق حاشیه دمشق واقع است. مرز غربی جولان با اسرائیل، به طول ۷۷ کیلومتر است. این مرز در شمال با لبنان به طول ۲۰ کیلومتر، در جنوب با اردن حدود ۱۴ کیلومتر و در شرق با سوریه حدود ۸۰ کیلومتر است. وجود بلندی‌ها در مناطق مرزی، اشراف و برتری نیروهای نظامی یک طرف دیگر را موجب می‌شود. قله جبل الشیخ در سلسله جبال حرمون با ۲۸۱۴ متر ارتفاع، بر تمامی مناطق اطراف خود در سوریه، فلسطین و لبنان اشراف دارد. فقدان عمق استراتژیک در اسرائیل، تل آویو را از منطقه جولان در معرض تهدید قرار داده و نزدیکی دمشق به جولان، همین شرایط را برای پایتخت سوریه که در نزدیکی مرز ۱۹۶۷ قرار دارد، رقم زده است. کوهپایه‌های جولان در فاصله‌ای برابر از دو شهر دمشق و دشت جلیله قرار دارد و در حال حاضر، یکی از اثرات این ارتفاعات، تهدید منافع سوریه است. در پای این کوه‌ها، منابع حیاتی کشور سوریه قرار دارد و نظارت بر آنها و عملیات علیه آنها، هزینه هرگونه اقدام نظامی را برای سوریه سنگین و مقابله با آن را برای اسرائیل آسان کرده است. از لحاظ تاکتیکی وجود ارتفاعات شمال جولان و «رود اردن»^۴ در جنوب، راه هرگونه نفوذ را به این منطقه سد کرده و ادعای ایگل آلون که در سال ۱۹۶۸ این مناطق را مرزهای امن اسرائیل نامید، تأیید کرده است (موسوی، ۱۳۸۸: ۱۵۷-۱۵۵).

نظامی

اسرائیل از لحاظ تسلیحات متعارف و تسلیحات هسته‌ای، برترین قدرت نظامی در منطقه خاورمیانه و یکی از کشورهای پیشرفته دنیاست. انگیزه اصلی دولت اسرائیل از افزایش قدرت نظامی، ترس دائمی و احساس ناامنی است. احساس خطر و ترس دائمی از دست دادن سرزمین، همواره سیاست‌های امنیتی

۱ The Yarmouk river

۲ Lake Kinneret / Lake Tiberias / Sea of Galilee

۳ The hula swamp

۴ The Jordan river

اسرائیل را شکل می‌دهد (رنجبر، ۱۳۸۲: ۲۳۹). درباره قدرت نظامی سوریه باید گفت، قدرت نظامی این کشور تحت حاکمیت اسد به تدریج گسترش یافت. شکست ۱۹۶۷ باعث آغاز بازسازی و تخصصی شدن گسترده نیروهای مسلح شد. از آن پس صلح مصر با اسرائیل و اشغال لبنان در ۱۹۸۲ باعث شروع مراحل جدیدی از بازسازی نظامی شد که هدف از آن هم‌وردی با اسرائیل و تشکیل نیرویی بازدارنده و پشتیبانی از دیپلماسی سوریه بود (هینه بوش، ۱۳۹۰: ۲۸۰-۲۸۱).

حجم عظیم تسلیحات نظامی که سوریه از روسیه دریافت داشته و می‌دارد و همچنین تسلیحات کشتار جمعی (سلاح شیمیایی) باعث گردیده که سوریه از نظر توان نظامی (نسبت به دیگر کشورهای عربی منطقه) در مقابل اسرائیل از توانایی بالاتری برخوردار باشد (کتاب سبز، ۱۳۷۴: ۱۴-۱۳).

ارتش اسرائیل دارای ۴ هزار و ۱۷۰ دستگاه تانک، بیش از ۱۱ هزار تجهیزات زرهی، ۳۰۰ عراده سامانه توپخانه‌ای، ۴۸ سامانه موشکی، بیش از ۲۰۰ فروند هواپیمای جنگی، ۱۴۱ فروند هواپیمای ترابری، ۱۴۳ فروند هلیکوپتر می‌باشد. در حوزه دریایی، ارتش اسرائیل با بیش از ۵۰ فروند انواع ناو جنگی، ناوچه و زیردریایی دارای قابلیت‌های ویژه‌ای است. در رنکینگ تجهیزاتی، ارتش اسرائیل در رتبه ۱۶ جهان قرار دارد (زرچینی، ۱۳۹۵).

سوریه نیز با دارا بودن ۳۰۴۰۰۰ نفر پرسنل فعال نظامی و ۳۴۲۵۰۰ نفر نیروی ذخیره، از لحاظ تعداد پرسنل نظامی در رده سیزدهم جهان و از نظر توان نظامی در رتبه ۳۵ دنیا قرار دارد. پدافند هوایی سوریه، از لحاظ تسلیحات یکی از قوی‌ترین واحدهای پدافند زمین پایه در سطح خاورمیانه به شمار می‌رود که علاوه بر سامانه‌های پدافند توپخانه‌ای، انواع سامانه‌های زمین به هوای سام (از قبیل S-300)، تور - ام - ۱، بوک - ام - ۱ و پنتسر را در اختیار دارد (مشرق نیوز).

جدول ۱ - توان نظامی اسرائیل

ضدتانک	۹۰۰
ضدهوایما	۲۰۰
تانک جنگی	۳۵۰۰
زره‌پوش‌ها در ارتش	۶۲۰۰
هواپیمای جنگی	۴۶۰
هلیکوپترها	۶۸۰
قایق‌های جنگی سریع‌السیر	۴۰
زیردریایی جنگی	۳
قایق‌های مین‌گذار	ندارد
مین‌فکن	۷۲۰
کلاهک اتمی	۲۰۰

جدول ۲ - میزان بودجه نظامی

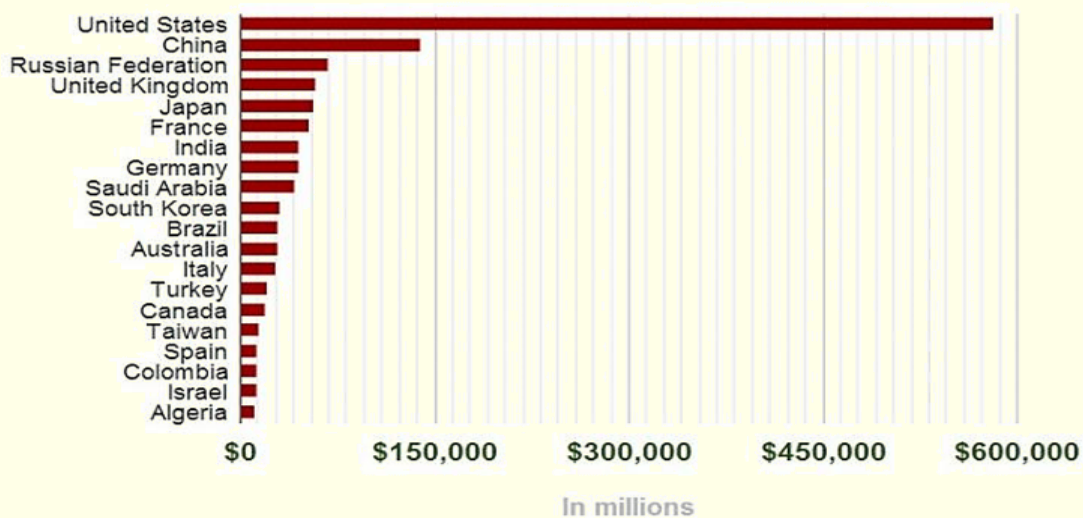
ردیف	نام کشور	میزان بودجه بر مبنای میلیارد دلار	نسبت به تولید ناخالص داخلی %
۱	امریکا	۶۱۰	۵.۳
۲	چین	۲۱۶	۱.۲
۳	روسیه	۵.۸۴	۵.۴
۴	عربستان سعودی	۸.۸۰	۴.۱۰
۵	جمهوری فرانسه	۳.۶۲	۲.۲
۶	بریتانیا	۵.۶۰	۲.۲
۷	هند	۵۰	۴.۲
۸	آلمان	۵.۴۶	۲.۱
۹	ژاپن	۸.۴۵	۱
۱۰	کره جنوبی	۷.۳۶	۶.۲
۱۱	برزیل	۷.۳۱	۴.۱
۱۲	ایتالیا	۹.۳۰	۵.۱
۱۳	استرالیا	۴.۲۵	۸.۱
۱۴	امارات	۸.۲۲	۱.۵
۱۵	ترکیه	۶.۲۲	۲.۲
-	عمان	۶.۹	۴.۱۱
-	کویت	۸.۴	۳.۵
-	قطر	۷.۳	۱۰
-	بحرین	۴.۱	۵.۴

منبع: بالاترین بودجه نظامی در سال ۲۰۱۴ بر مبنای آمار منتشر شده از سوی مؤسسه بین‌المللی

مطالعات صلح استکهلم (اقتباس از: <http://www.farhangnews.ir/content/123640>)

نمودار ۱ - بالاترین بودجه دفاعی ۲۰ کشور در سال ۲۰۱۳

Top 20 Defense Budgets, 2013

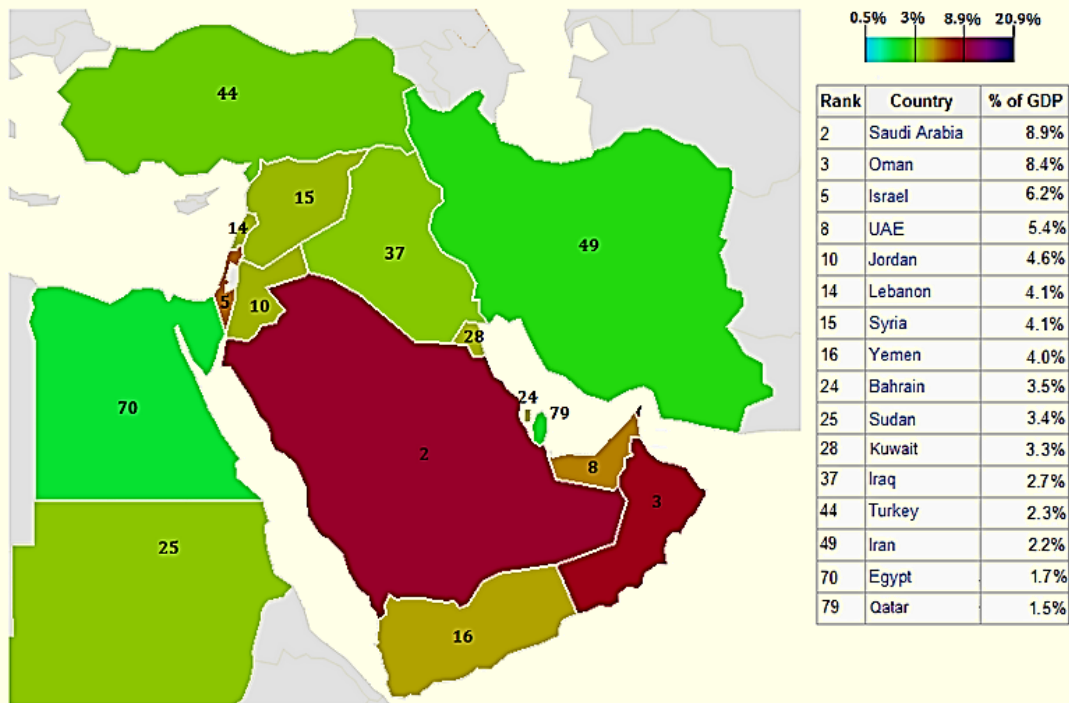

SOURCE: IHS Jane's Aerospace, Defence & Security

Source: IHS Jane's Aerospace. Defence & Security

شکل ۲ - میزان هزینه‌های تسلیحاتی کشورهای شورای همکاری خلیج فارس در کنار سایر کشورهای

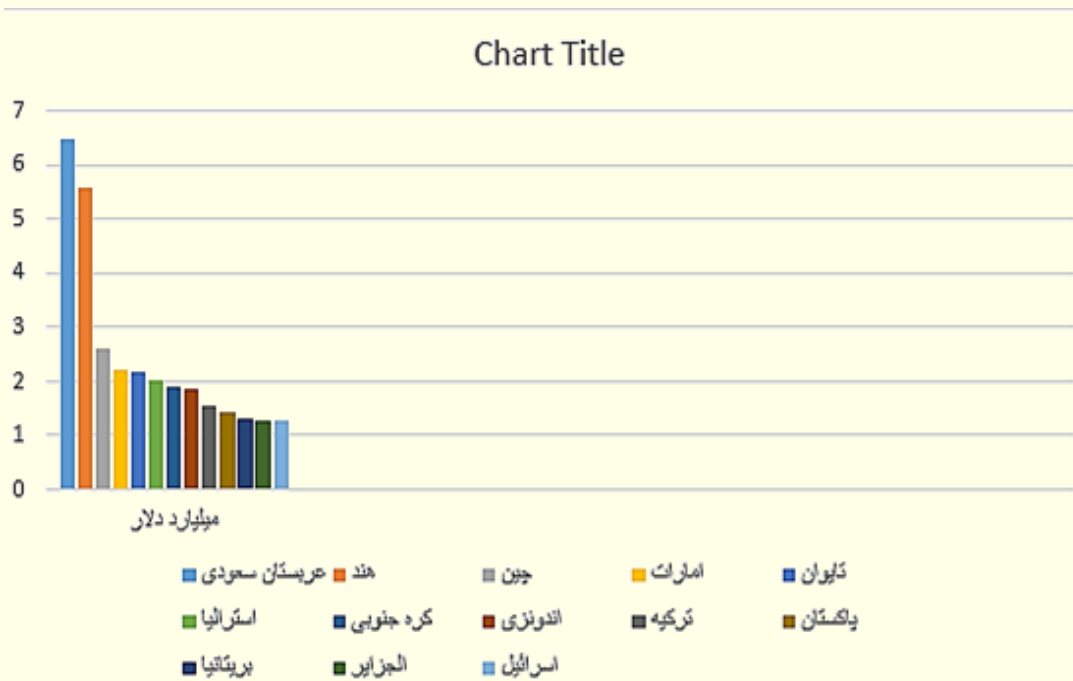
خاورمیانه به تولید ناخالص داخلی این کشورها (سال ۲۰۱۲)

Source: SIPRI

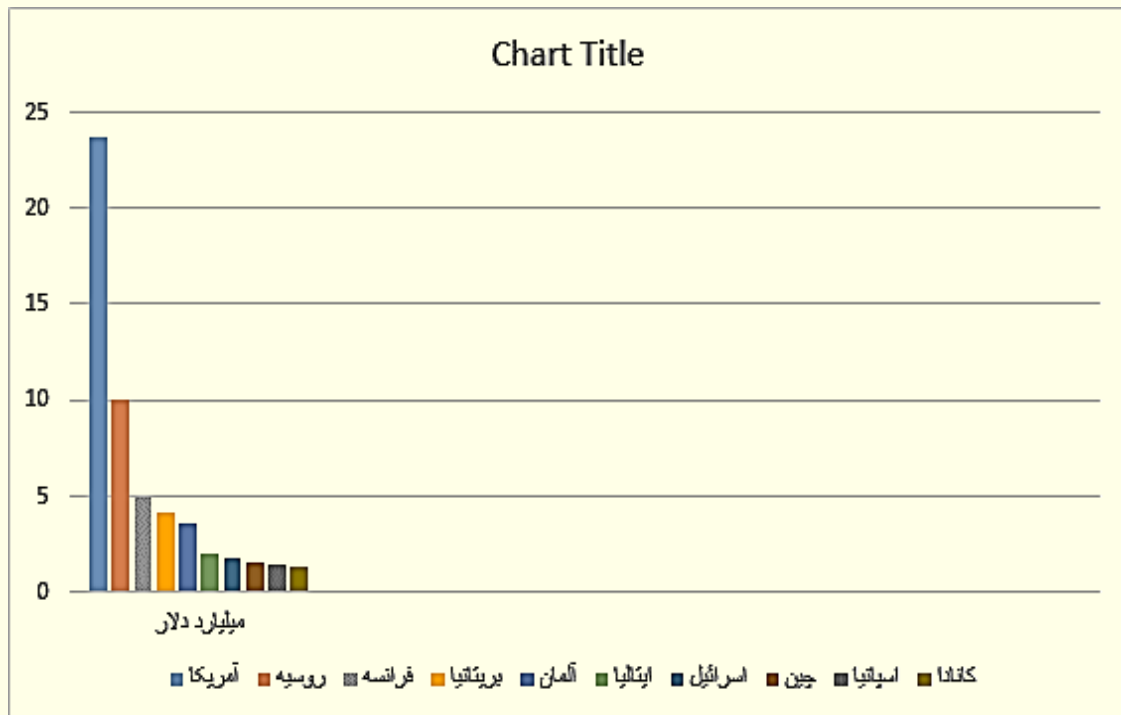
Source: SIPRI

نمودار ۲ - بزرگ‌ترین واردکنندگان سلاح در جهان در سال ۲۰۱۴ (میلیارد دلار)

Source: <http://www.farhangnews.ir/content/123640>

نمودار ۳ - بزرگ‌ترین صادرکنندگان تسلیحات در جهان در سال ۲۰۱۴ (میلیارد دلار)

Source: <http://www.farhangnews.ir/content/123640>

جدول ۳- میزان صادرات نظامی اسرائیل

تعداد شرکت‌ها در سال ۱۹۹۸	درصد کل فروش تسلیحات		فروش تسلیحات در سال ۱۹۹۸ (میلیارد دلار)
	۱۹۹۷	۱۹۹۸	
۶	۲	1/2	۳/۳

منبع: عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۵۸۵

جدول ۴ - میزان واردات نظامی اسرائیل

کشور عرضه کننده	طبقه بندی	طرح	مقدار تعداد	تاریخ سفارش	تاریخ تحویل	ملاحظات
مشترک	BMD	Arrow	۲	۱۹۸۶	۱۹۹۹	شروع استقرار در ۱۹۹۹ با همکاری ایالات متحده.
داخلی	PFM	Saar 4.5	۶	۱۹۹۰	۱۹۹۴	ارتقا به ۴ و در ۱۹۹۸ تحویل گردید.
داخلی	Sat	Ofek-4	۱	۱۹۹۰	۱۹۹۹	پرتاب ناموفق بود.
داخلی	MBT	Markava4	-	۱۹۹۱	۲۰۰۱	در حال تحویل.
مشترک	BMD	Nautilus	-	۱۹۹۲	۲۰۰۰	تحویل مشترک با ایالات متحده.
فرانسه	Hel	AS-505	۸	۱۹۹۴	۱۹۹۷	۵ فروند در ۱۹۹۷ تحویل شد.
آلمان	SSK	Dolphin	۳	۱۹۹۱	۱۹۹۸	تحویل نهایی در ۲۰۰۰.
داخلی	ATGW	LAHAT	-	۱۹۹۱	۱۹۹۹	تحویل در اواخر سال ۱۹۹۹ تکمیل شد.
ایالات متحده	FGA	F-151	۲۵	۱۹۹۴	۱۹۹۸	تحویل ۴ فروند در ۱۹۹۸ که تا ۲۰۰۰ ادامه یافت.
داخلی	Sat	Amos.1	۱	۱۹۹۵	-	تحویل به خاطر فقدان بودجه به تأخیر افتاد.
ایالات متحده	Tpt hel	S-70A	۱۵	۱۹۹۵	۱۹۹۸	۲ فروند تحویل داده شده است.
داخلی	UAV	Silver Arrow	-	۱۹۹۷	-	نمونه نخستین در آوریل ۱۹۹۸ پرده برداری شد.
ایالات متحده	AAM	Alm-42OB	۶۴	۱۹۹۸	۱۹۹۹	
ایالات متحده	FGA	F-16I	۵۰	۱۹۹۹	۲۰۰۳	مجهز به ۲ فروند پوی و ۴ هوا به هوای پیتون
ایالات متحده	ASM	Hell fire	۴۸۰	۱۹۹۹		
ایالات متحده	Cbt hel	B 200	۵	۲۰۰۰		
ایالات متحده	AAM	AMRAAM	۵۷	۲۰۰۰		
ایالات متحده		JDAM		۲۰۰۰		
ایالات متحده	Hel	UH-Gol	۳۵	۲۰۰۰		
ایالات متحده	Hel	Ah-640	۹	۲۰۰۰		
ایالات متحده	FGA	F-16I	۵۰	۲۰۰۱		خرید به جای ارتقای ناوگان فصلی
ایالات متحده	hel	S-TOA	۲۴	۲۰۰۱	۲۰۰۲	

منبع: عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۵۸۳-۵۸۴

منابع طبیعی و زیرزمینی (آب و نفت)

اسرائیل در زمینه انرژی و مخصوصاً نفت، کاملاً وابسته است و به علت فقدان منابع انرژی و کمبود منابع نفت و گاز مجبور است تا ۹۰ درصد از احتیاجات خود را از طریق واردات و با قراردادهای بلند مدت با کشورهای همچون مصر، مکزیک و نروژ تامین نماید (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۱۲۵).

آب دومین منابع طبیعی است که ژئوپلیتیک منطقه را تحت تاثیر قرار داده است. ۸۵ درصد آب جاری در رودخانه‌های کشورهای عربی خاورمیانه، از کشورهای غیر عربی سرچشمه می‌گیرد (کاظمی، ۱۳۷۳: ۵۹۹).

کوه آکفیر: مهم‌ترین و بزرگ‌ترین ذخیره آب اسرائیل محسوب می‌شود. این آب از کیفیت بالایی برخوردار است و نیازهای بیت‌المقدس، تل‌آویو، بئر سبع و بیشتر شهرهای مرکزی اسرائیل را تامین می‌کند. اسرائیل دارای سه منبع اصلی آب است: ۱- آب باران ۲- آب‌های سطحی ۳- آب‌های زیرزمینی و این منبع در کرانه باختری، مهم‌ترین و در نوار غزه تنها منبع آبی موجود به شمار می‌رود (عبداللهی، ۱۳۸۱: ۱۱۲-۱۱۰).

رود اردن: این رود با طول ۲۵۱ کیلومتر، بزرگ‌ترین رود و منبع اصلی تامین آب شرب، صنعتی و کشاورزی اسرائیل است و با سه حوزه آبریز بالادست، میان‌دست و پایین‌دست، در کشورهای سوریه، لبنان، اردن و فلسطین، ۱۸۳۰۰ کیلومترمربع وسعت دارد. حوزه آبریز جولان به دو قسمت تقسیم می‌شود؛ آب بخش غربی به مساحت ۹۵۰ کیلومترمربع، مستقیماً به رود اردن می‌ریزد و آب بخش شرقی، از طریق رود رقاد و سپس یرموک، به رود اردن وارد می‌شود. جولان ۳۳٪ نیازمندی‌های آبی اسرائیل را تامین می‌کند (موسوی، ۱۳۸۸: ۱۶۳).

در حال حاضر، حدود ۶۰ درصد آب اسرائیل و ۷۵ درصد آب اردن را تامین می‌کند. اردن با همکاری سوریه در صدد استفاده بیشتر از رود یرموک است. اما مسئله این است که هرگونه استفاده از آب یرموک در بالادست بر روی کیفیت آب رود اردن تاثیر می‌گذارد و در نتیجه منجر به بروز تنش و حتی درگیری مسلحانه خواهد شد (کاظمی، ۱۳۷۳: ۶۰۱). بنابراین اسرائیل تهدید کرده است که در صورت هرگونه اقدام یک جانبه سوریه در ساختن سدی که باعث کاهش یا قطع جریان آب دریای جلیله شود، دست به حمله نظامی می‌زند (خوش‌رفتار، ص ۲۷). شمال جولان، غنی‌ترین منبع آب‌های زیرزمینی مورد بهره‌برداری اسرائیل است (موسوی، ۱۳۸۸: ۱۶۴).

جدول ۵ - منابع آبی اسرائیل

حوضه	آب جاری شیرین	پمپاژ آب شیرین	آب جاری شور	پمپاژ آب شور	پمپاژ - جاری	آب بازیافتی	معدل ذخیره	ذخیره سال ۲۰۰۰-۱
منطقه ساحلی	۰	۴۶۲	۰	۱۴	۴۷۶	۱۲۲	۲۸۳	۲۴۸
دریاچه طبریا	۲۶۰	۶۲	۱۶	۰	۳۳۸	۰	۵۸۰	۳۹۴
ارتفاعات شرقی	۶۵	۱۳۵	۱۲۵	۱۴	۳۳۹	۰	۳۶۷	۲۸۳
یارکن - تینیم	۱	۳۶۹	۱۹	۵	۳۹۴	۰	۳۵۰	۲۶۴
جليله	۱۱	۸۶	۱	۱۰	۱۰۸	۰	۱۵۳	۱۰۸
کرمل	۰	۲۷	۳	۸	۳۸	۰	۴۷	۳۸
نقب - عرب	۰	۳۲	۰	۵۳	۸۵	۰	۵۵	۵۵
مجموع	۳۳۷	۱۱۷۳	۱۶۴	۱۰۴	۱۷۷۸	۱۲۲	۱۸۳۵	۱۳۹۰

منبع: (موسوی، ۱۳۸۸: ۱۶۲)

جدول ۶ - منابع آبی / نیازهای آبی اسرائیل

سال	جمعیت / میلیون	سطحی	زیرزمینی	ذخیره سازی	بازیافتی	نمک زدایی	جمع
۱۹۹۸	۶,۰	۶۴۰	۱۰۵۰	۱۴۰	۲۶۰	۱۰	۲۱۰۰
۲۰۱۰	۷,۴	۶۴۵	۱۰۵۰	۱۶۵	۴۷۰	۱۰۰	۲۴۳۰
۲۰۲۰	۸,۶	۶۶۰	۱۰۷۵	۱۸۰	۶۵۶	۲۰۰	۲۶۸۰

منبع: (همان: ۱۶۳)

اسرائیل دارای معادن مس، فسفات، برومیت، پتاس، خاک رس، ماسه، گوگرد، قیر، منگنز و مقادیر اندکی گاز طبیعی و نفت خام است. در مجموع، ۴۱۰ چاه نفت از دهه ۴۰ تا کنون حفاری شده‌اند. بحران

بهای نفت در سال ۱۹۷۳ باعث شد تا اسرائیل در حفاری در سینا تلاش بیشتری به عمل آورد که بالاخره منجر به کشف میدان نفتی آلمان و میدان گاز سادات در شمال سینا گردید. استخراج در سینا با امضای پیمان صلح مصر و اسرائیل در ۱۹۷۹ و بهای پایین نفت پایان یافت (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۱۰۶-۱۰۴).

جمعیت، مساحت

در حالی که بخش وسیعی از خاک اسرائیل را سرزمین خشک صحرای نقب پوشانده، نیمه شمالی آن تحت تاثیر ارتفاعات شمالی و شرقی و هوای مدیترانه‌ای، از وضعیت اقامتی ویژه‌ای برخوردار است (موسوی، ۱۳۸۸: ۱۶۸)؛ در مقابل، کشور سوریه یک کشور کوهستانی می‌باشد و با توجه به اینکه سلسله کوه‌های سوریه بیشتر در حاشیه دریای مدیترانه می‌باشد، موقعیت استراتژیکی ویژه‌ای به ساحل غربی سوریه بخشیده است (کتاب سبز، ۱۳۸۷: ۳۰).

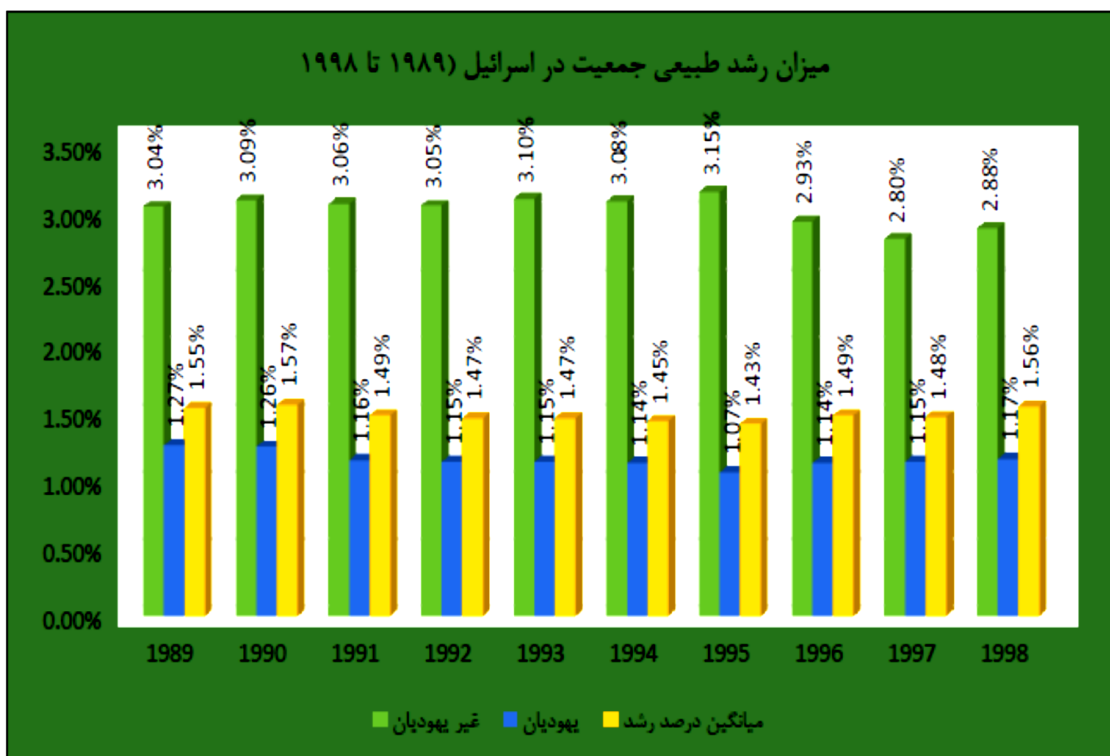
در سال ۱۹۴۸، اسرائیل با ۶۰۰,۰۰۰ تا ۶۵۰,۰۰۰ یهودی تشکیل شد (Rodman, 2001: 73). دفتر مرکزی مؤسسه آمار اسرائیل، جمعیت اسرائیل را در پایان سال ۲۰۰۰ با در نظر گرفتن یک میلیون فلسطینی ساکن در آن، شش میلیون و چهارصد هزار نفر اعلام نموده که نسبت به سال قبل از آن ۲/۴ رشد داشته است. با توجه به آخرین میزان رشدهای محاسبه شده یعنی ۱/۱۷ درصد برای یهودیان و ۲/۸۸ درصد برای غیر یهودیان در سال ۱۹۹۸، باز هم میزان رشد جامعه غیر یهودی ۲/۳ برابر میزان رشد جامعه یهودی است. این پدیده از یک سو، مدت زمان دو برابر شدن جمعیت غیر یهودیان را کوتاه کرده و از سوی دیگر، تاثیرگذاری جمعیتی و میزان سهم و مشارکت در امور سیاسی و اجتماعی را در آینده برای آنها افزایش می‌دهد. به همین ترتیب، مدت دو برابر شدن جمعیت یهودیان طولانی‌تر و نگرانی آنها درباره تغییر ترکیب اقلیت و اکثریت جمعیت افزایش می‌یابد (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۷۵).

بر اساس آخرین برآوردهای سازمان ملل، جمعیت اسرائیل تا دسامبر ۲۰۱۶، ۸.۲۵۴.۲۹۰ نفر و جمعیت سوریه ۱۸.۵۹۴.۵۶۹ نفر است. جمعیت اسرائیل معادل ۰/۱۱ و جمعیت سوریه معادل ۰/۲۵ درصد از جمعیت کل جهان است. تراکم جمعیت در اسرائیل ۳۷۹ در هر کیلومتر مربع و تراکم جمعیت سوریه ۱۰۱ در هر کیلومتر مربع است. ۵.۹۰ درصد از جمعیت اسرائیل شهری هستند یعنی ۰.۴۰۲.۰۸۳ نفر

۱- Alma

۲- Sadat

در سال ۲۰۱۶. در سوریه نیز ۶۹/۴ درصد جمعیت شهری (۱۳۲. ۲۳۰. ۲۴) نفر در سال ۲۰۱۶. میانگین سن در اسرائیل ۳۰/۴ سال و ۲۱.۲ سال در سوریه است («A»، «B»www.worldometers.info). نمودار ۴ - میزان رشد طبیعی جمعیت در اسرائیل (۱۹۸۹-۱۹۹۸)

Source: www.worldometers.info«A»

از نظر نیروی انسانی و ترکیب جمعیتی، اسرائیل نسبت به اعراب در جایگاه ضعیف‌تری قرار دارد و نمی‌تواند برای مدت طولانی به بسیج نظامی خود پردازد و منابع انسانی و اقتصادی اعراب برای ادامه جنگ درازمدت از اسرائیل بیشتر است (عبداللهی و زیبایی، ۱۳۸۱: ۱۳۱).

جدول ۷ - جمعیت اسرائیل تا سال ۲۰۱۶

Year	Population	Yearly % Change	Yearly Change	Migrants (net)	Median Age	Fertility Rate	Density (P/Km ²)	Urban Pop %	Urban Population	Country's Share of World Pop	World Population	Israel Global Rank
2016	8,192,463	1.59 %	128,427	10,000	30.4	3.03	379	90.4 %	7,402,083	0.11 %	7,432,663,275	98
2015	8,064,036	1.68 %	128,734	3,900	30	3.05	373	90.5 %	7,297,043	0.11 %	7,349,472,099	99
2010	7,420,368	2.36 %	163,338	54,700	30	2.91	343	91.8 %	6,813,683	0.11 %	6,929,725,043	99
2005	6,603,677	1.89 %	117,993	20,600	29	2.91	305	91.5 %	6,043,558	0.1 %	6,519,635,850	100
2000	6,013,711	2.44 %	136,418	49,100	28	2.93	278	91.2 %	5,484,684	0.1 %	6,126,622,121	100
1995	5,331,622	3.45 %	166,492	91,400	27	2.93	246	90.9 %	4,844,628	0.09 %	5,735,123,084	102
1990	4,499,161	1.96 %	83,276	13,100	26	3.07	208	90.4 %	4,065,416	0.08 %	5,309,667,699	107
1985	4,082,781	1.74 %	67,623	500	25	3.13	189	89.8 %	3,667,479	0.08 %	4,852,540,569	109
1980	3,744,667	2.33 %	81,581	12,500	25	3.47	173	88.6 %	3,317,141	0.08 %	4,439,632,465	107
1975	3,336,760	3.21 %	97,427	33,200	24	3.81	154	86.6 %	2,891,082	0.08 %	4,061,399,228	107
1970	2,849,623	2.47 %	65,419	14,500	24	3.78	132	84.2 %	2,399,238	0.08 %	3,682,487,691	111
1965	2,522,530	3.83 %	86,528	52,400	25	4.28	79	80.9 %	2,041,746	0.08 %	3,322,495,121	118
1960	2,089,891	3.99 %	74,187	33,500	24	3.89	97	76.8 %	1,606,030	0.07 %	3,018,343,828	116
1955	1,718,955	6.44 %	92,197	52,400	25	4.28	79	71 %	1,220,458	0.06 %	2,758,314,525	118

Source: www.worldometers.info

جدول ۸ - پیش بینی جمعیت اسرائیل

Year	Population	Yearly % Change	Yearly Change	Migrants (net)	Median Age	Fertility Rate	Density (P/Km ²)	Urban Pop %	Urban Population	Country's Share of World Pop	World Population	Israel Global Rank
2020	8,718,236	1.57 %	130,840	10,000	31	2.93	403	90.2 %	7,866,565	0.11 %	7,758,156,792	95
2025	9,359,208	1.43 %	128,194	10,000	31	2.81	433	90 %	8,418,737	0.11 %	8,141,661,007	94
2030	9,998,273	1.33 %	127,813	10,000	32	2.71	462	89.7 %	8,972,762	0.12 %	8,500,766,052	94
2035	10,645,705	1.26 %	129,486	10,000	33	2.62	492	89.6 %	9,539,217	0.12 %	8,838,907,877	92
2040	11,301,459	1.2 %	131,151	10,000	33	2.53	522	89.5 %	10,112,937	0.12 %	9,157,233,976	89
2045	11,961,704	1.14 %	132,049	10,000	34	2.45	553	89.2 %	10,669,974	0.13 %	9,453,891,780	89
2050	12,610,134	1.06 %	129,686	10,000	35	2.38	583	88.7 %	11,188,661	0.13 %	9,725,147,994	88

Source: www.worldometers.info

جدول ٩ - جمعيت سوريه تا سال ٢٠١٦

بحران سوريه و تاثير آن بر امنيت ملي اسرائيل / عارف بيژن، فاطمه محمودزاده

Year	Population	Yearly % Change	Yearly Change	Migrants (net)	Median Age	Fertility Rate	Density (P/Km ²)	Urban Pop %	Urban Population	Country's Share of World Pop	World Population	Syria Global Rank
2016	18,563,595	0.33 %	61,182	188,143	21.2	2.98	101	71.2 %	13,223,024	0.25 %	7,432,663,275	61
2015	18,502,413	-2.24 %	-443,638	-806,000	21	3.03	101	69.4 %	12,837,178	0.25 %	7,349,472,099	60
2010	20,720,602	2.7 %	517,552	74,000	22	3.19	113	57.9 %	11,988,656	0.3 %	6,929,725,043	55
2005	18,132,842	2.09 %	355,758	-76,000	20	3.67	99	53.9 %	9,770,957	0.28 %	6,519,635,850	56
2000	16,354,050	2.67 %	404,418	-26,000	19	4.26	89	52 %	8,504,294	0.27 %	6,126,622,121	56
1995	14,331,962	2.85 %	376,085	-14,000	18	4.8	78	50.1 %	7,184,030	0.25 %	5,735,123,084	58
1990	12,451,539	3.14 %	356,859	-29,300	16	5.87	68	48.9 %	6,092,664	0.23 %	5,309,667,699	56
1985	10,667,245	3.56 %	342,218	-17,400	16	6.77	58	47.9 %	5,108,681	0.22 %	4,852,540,569	57
1980	8,956,156	3.44 %	278,431	-32,300	16	7.32	49	46.7 %	4,183,215	0.2 %	4,439,632,465	64
1975	7,564,000	3.47 %	237,040	-16,300	16	7.54	41	45.1 %	3,408,395	0.19 %	4,061,399,228	69
1970	6,378,802	3.39 %	196,094	-3,200	16	7.56	35	43.3 %	2,764,867	0.17 %	3,682,487,691	70
1965	5,398,333	3.28 %	161,111	-14,000	19	7.23	21	40 %	2,159,655	0.16 %	3,322,495,121	80
1960	4,592,777	3.21 %	134,183	-3,000	17	7.38	25	36.8 %	1,690,445	0.15 %	3,018,343,828	75
1955	3,921,864	2.82 %	101,707	-14,000	19	7.23	21	34.7 %	1,361,803	0.14 %	2,758,314,525	80

Source: www.worldometers.info

جدول ۱۰ - پیش بینی جمعیت سوریه

Year	Population	Yearly % Change	Yearly Change	Migrants (net)	Median Age	Fertility Rate	Density (P/Km ²)	Urban Pop %	Urban Population	Country's Share of World Pop	World Population	Syria Global Rank
2020	20,993,588	2.56 %	498,235	188,100	23	2.77	114	73.2 %	15,363,857	0.27 %	7,758,156,792	59
2025	25,558,851	4.01 %	913,053	556,000	26	2.56	139	67.3 %	17,213,252	0.31 %	8,141,661,007	57
2030	28,647,474	2.31 %	617,725	240,100	27	2.39	156	66.7 %	19,108,652	0.34 %	8,500,766,052	55
2035	30,424,468	1.21 %	355,399	-6,600	29	2.25	166	69 %	20,985,766	0.34 %	8,838,907,877	57
2040	32,070,451	1.06 %	329,197	-8,200	30	2.12	175	71.1 %	22,818,080	0.35 %	9,157,233,976	59
2045	33,571,029	0.92 %	300,116	-10,000	32	2.02	183	73.2 %	24,577,197	0.36 %	9,453,891,780	59
2050	34,902,406	0.78 %	266,275	-10,000	34	1.94	190	75.2 %	26,244,525	0.36 %	9,725,147,994	60

Source: www.worldometers.info

جدول ۱۱ - مقایسه با تعدادی از کشورهای خاورمیانه و عربی

Country (or dependency)	Population (2016) جمعیت	Yearly Change درآمد سالانه	Net Change تولید خالص	Density (P/Km ²) تراکم	Area (Km ²) مساحت	Migrants (net) مهاجرت	Fert. Rate میزان زاد و ولد	Med. Age میانگین سن	Urban Pop % جمعیت شهری	World Share مشارکت جهانی
6 Pakistan	192,826,502	2.07%	3,901,628	250	770,998	-216,384	3.72	23	38.9%	2.6%
15 Egypt	93,383,574	2.05%	1,875,490	94	995,560	-43,136	3.38	25	39.8%	1.3%
17 Iran	80,043,146	1.18%	933,874	49	1,630,207	-60,000	1.75	30	74.3%	1.1%
19 Turkey	79,622,062	1.22%	956,232	104	769,295	400,001	2.1	30	71.9%	1.1%
33 Sudan	41,175,541	2.34%	940,659	23	1,767,191	-160,000	4.46	19	33.5%	0.6%
37 Iraq	37,547,686	3.09%	1,124,291	87	434,077	109,733	4.64	19	68.1%	0.5%
41 Saudi Arabia	32,157,974	1.96%	617,602	15	2,143,865	170,000	2.85	28	78.8%	0.4%
49 Yemen	27,477,600	2.41%	645,385	52	528,415	-10,000	4.35	19	33.4%	0.4%
61 Syria	18,563,595	0.33%	61,182	101	183,616	-805,999	3.03	21	71.2%	0.2%
98 Israel	8,192,463	1.59%	128,427	379	21,639	3,899	3.05	30	90.4%	0.1%
101 Jordan	7,747,800	2.02%	153,253	87	88,749	45,923	3.51	23	84.7%	0.1%
108 Libya	6,330,159	0.82%	51,721	4	1,758,378	-100,338	2.53	28	79.6%	0.1%
112 Lebanon	5,988,153	2.35%	137,410	585	10,229	250,000	1.72	29	74.5%	0.1%
125 Oman	4,654,471	3.65%	163,930	15	310,298	242,200	2.88	29	72.3%	0.1%
131 Kuwait	4,007,146	2.96%	115,031	225	17,817	103,500	2.15	31	90.3%	0.1%
144 Qatar	2,291,368	2.51%	56,013	197	11,608	72,700	2.08	31	N.A.	0%
152 Bahrain	1,396,829	1.42%	19,592	1,838	760	5,983	2.1	30	87.8%	0%

Source: www.worldometers.info

عامل جنگ در سوریه

ناآرامی‌های مداوم سال ۲۰۱۱ در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا و پیروزی انقلاب مصر، تونس و لیبی، مقامات اسرائیل را ترس و وحشت بسیار روبه‌رو ساخت. فروپاشی سامان سیاسی در کشورهای پیرامون اسرائیل، به‌عنوان خطری اصلی، مدنظر مقامات دولت یهودی بوده است. در صورت فروپاشی سامان سیاسی در سوریه، می‌تواند موجب مسلح شدن جمعیت میلیونی آوارگان فلسطینی در این کشور و انجام عملیات‌های ایدایی با تلفات انسانی و لجستیکی قابل توجه برای اسرائیل شود. از سوی دیگر اگر وضعیت هرج و مرج و دولت گسسته پیرامون اسرائیل پدید آید، کنترل مرزهای اسرائیل به کمترین سطح خواهد رسید. با کم بودن کمی عمق استراتژیکی، آسیب‌پذیری مرزها و تاسیسات نظامی دوچندان خواهد شد. اگر گروه‌های مختلف ضد اسرائیلی بتوانند در مناطق مرزی مجاز اسرائیل امکان عملیات نظامی به دست آورند، خواهند توانست زیرساخت‌های حیاتی اسرائیل را به صورت مکرر و مرگباری هدف قرار دهند. اسرائیل به همین دلیل، به پیامد انقلاب‌های عربی بدبین است (پرتو و کریمی، ۱۳۹۱: ۱۸۲-۱۸۱).

نتیجه

در این مقاله سعی شد تا با استفاده از نظریه امنیت ملی به بررسی اثراتی بپردازیم که بحران سوریه بر امنیت ملی اسرائیل دارد. سرزمین سوریه در نقطه‌ای پرتنش، مواصلاتی و استراتژیک قرار گرفته که با شروع بحران از سال ۲۰۱۱ بر اهمیت آن افزوده است. اسرائیل از جمله کشورهایی است که با سوریه مرز مشترک داشته و دارای اختلافات دیرینه‌ای می‌باشند، از این رو تحول و بحران در هر یک بر دیگری اثرگذار خواهد بود. اسرائیل به علت تحمیلی بودنش همواره نگران موجودیت و مشروعیت خود بوده و همواره برای دفاع از خود از گزینه نظامی بهره جسته است. ۱- کمتر بودن بودجه نظامی و دفاعی سوریه از اسرائیل ۲- کمتر بودن بودجه نظامی سوریه بر اساس تولید ناخالص داخلی در میان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس نسبت به اسرائیل ۳- قرار داشتن اسرائیل در بین ۲۰ کشور اول در زمینه بودجه نظامی سال ۲۰۱۳، ۴- اسرائیل بزرگ‌ترین واردکننده و صادرکننده سلاح در سال ۲۰۱۴ بوده است. با در نظر گرفتن موارد بالا، همچنان اسرائیل از ضریب آسیب‌پذیری بالایی برخوردار می‌باشد زیرا ارتش سوریه از جمله ارتش‌های عربی است که می‌تواند در برابر اسرائیل ایستادگی کند، از منابع

آبی که استفاده می‌کند از کشورهای همجوار سرچشمه می‌گیرد و نسبت به سوریه از جمعیت بسیار کمتری برخوردار می‌باشد.

تا کنون داعش به دور از مرزهای اسرائیل قرار داشته و تهدید راهبردی برای اسرائیل به شمار نمی‌رود. در مقابل، حزب‌الله قرار دارد که همچنان از توانمندی بالایی برخوردار است که می‌تواند با موشک‌هایی که در اختیار دارد، هر نقطه‌ای از اسرائیل را هدف قرار دهد. بنابراین حاکم شدن دولت‌های ناتوان و ضعیف و یا پدید آمدن هرج و مرج، بدترین گزینه و حالتی است که می‌تواند برای امنیت اسرائیل پدید آید. بیش از صدها هزار نفر از سوریه به کشورهای ترکیه و لبنان گریخته‌اند. اوضاع امنیتی این کشور همچنان در روندی فزاینده رو به تیرگی است. بنابراین با وخیم‌تر شدن اوضاع امنیتی در سوریه احتمال اینکه طرفداران اسرائیل به این کشور مهاجرت کنند وجود دارد که این خود بر امنیت اسرائیل اثرات سوئی خواهد داشت. به طور کلی نگرانی‌های اصلی اسرائیل در حال حاضر:

- حضور نیروهای مسلح مخالف سوری در نزدیکی مرزهای اسرائیل،
- بسته شدن آبراه‌ها و خطوط هوایی و دریایی،
- افزایش عملیات و درگیری‌های داخلی در فلسطین،
- برهم خوردن موازنه نظامی در مرزهای شرقی اسرائیل و در نتیجه ورود نیروهای دیگر کشورها به اردن یا ایجاد یک حکومت مستقل فلسطینی که معارض با اسرائیل باشد،
- شهرک‌نشین‌های یهودی در ارتفاعات جولان تقویت می‌شوند،
- کنترل بر خلیج عقبه، زیرا منطقه‌ای مهم برای پیاده کردن نیرو محسوب می‌شود،
- رودخانه اردن.

فهرست منابع

منابع فارسی

- ۱- اخوان کاظمی، مسعود و سارا ویسی (۱۳۹۱)، «علویان سوریه از شکل‌گیری تا قدرت‌یابی (۲)»، فصلنامه شیعه-شناسی، سال دهم، شماره ۳۸، زمستان.
- ۲- اسدی، بیژن (۱۳۸۵)، «جایگاه منافع ملی در ساختار سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره هشتم، زمستان، صص ۱۱-۳۴.
- ۳- برازش، محمودرضا (۱۳۸۸)، آشنایی با کشورهای جهان: سوریه، چاپ دوم، مشهد: آفتاب هشتم.

- ۴- پرتو، امین و مصطفی کریمی (۱۳۹۱) «تاثیر انقلاب و ناآرامی در کشورهای عربی بر امنیت اسرائیل: نظرگاهی درونی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال پانزدهم، شماره اول، بهار، شماره مسلسل، ۵۵.
- ۵- پرتو، امین و مصطفی کریمی (۱۳۹۲). بیداری اسلامی در جهان عرب؛ مطالعات نظری موردی، به اهتمام فرزاد پورسعید، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی، چاپ دوم.
- ۶- تائب، سعید و معین خلیلی (۱۳۸۶)، «اولویت‌های «امنیت‌سازی» در خلیج فارس با رویکرد امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، سال هشتم، شماره ۳۰، تابستان و پاییز.
- ۷- جعفری، علی اکبر (۱۳۸۹)، منافع استراتژیک و اتحاد امریکا - اسرائیل، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی. چاپ اول.
- ۸- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۰)، اصول و مفاهیم ژئوپلیتیک، مشهد: پایلی.
- ۹- حجت‌زاده، عبدالحسین (۱۳۸۳)، «ایالات متحده؛ امنیت سرزمینی و عوامل تهدیدکننده آن»، ماهنامه نگاه، شماره ۴۵، صص ۱۳-۴.
- ۱۰- خوش‌رفتار، رضا (۱۳۷۲)، «ژئوپلیتیک و منابع آب خاورمیانه»، رشد آموزش جغرافیا، سال نهم، شماره ۳۴.
- ۱۱- دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه (۱۳۸۷)، کتاب سبز سوریه، چاپ اول، تهران: چاپ و انتشارات وزارت امور خارجه.
- ۱۲- درایسدل، آلاسدير (۱۳۶۹)، جغرافیای سیاسی خاورمیانه و شمال افریقا، ترجمه دره میر حیدر، تهران.
- ۱۳- دهقانی فیروزآبادی، سید جلال (۱۳۸۵)، «تاثیر جنگ لبنان بر راهبرد امنیت ملی اسرائیل»، فصلنامه رهیافت‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره هشتم، زمستان، صص ۸۳-۶۵.
- ۱۴- رجبی، سهیل (۱۳۹۱)، «واکاوی جایگاه و نقش استراتژیک سوریه در مناسبات منطقه‌ای و بین‌المللی». فصلنامه پانزده خرداد، دوره سوم، سال دهم، زمستان، شماره ۳۴.
- ۱۵- رنجبر، مقصود (۱۳۸۲)، «تهدیدات اسرائیل علیه امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه پژوهشی اندیشه انقلاب اسلامی، شماره ششم، تابستان، صص ۲۵۲-۲۳۳.
- ۱۶- روحانی فرد، حسین (تابستان ۱۳۹۱)، واکاوی اختلاف بین سوریه و اسرائیل، پایان نامه کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه آزاد تهران مرکزی، استاد راهنما دکتر فاطمه شکوهی آذر، مشاور دکتر رضا جلالی.
- ۱۷- روحانی، حسن (۱۳۸۰)، «امنیت عمومی، امنیت ملی و چالش‌های فراوی»، فصلنامه راهبرد، شماره بیستم، تابستان.
- ۱۸- روشندل، جلیل (۱۳۷۴)، امنیت ملی و نظام بین‌الملل، تهران: سمت.
- ۱۹- ساجدی، امیر (۱۳۹۲)، «بحران سوریه و دخالت قدرت‌های بیگانه»، فصلنامه پژوهشنامه روابط بین‌الملل. دوره سوم، شماره دهم.
- ۲۰- سری نقشه‌های آموزشی گیتاشناسی، نقشه خاورمیانه، مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی گیتاشناسی.
- ۲۱- عبداللهی، اسماعیل و مهدی زیبایی (اسفند ۱۳۸۱)، برآورد استراتژیک اسرائیل، تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، چاپ اول.

- ۲۲- کاظمی، علی اصغر (۱۳۷۳)، «جنگ آب: آینده مناقشات خاورمیانه»، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، سال اول، شماره سوم، زمستان. صص ۵۹۹-۶۰۴
- ۲۳- کرمی، جهانگیر (۱۳۷۶) «استراتژی نظامی و برنامه‌های تسلیحاتی اسرائیل»، مجله سیاست دفاعی، سال پنجم، شماره دوم.
- ۲۴- کوهکن، علیرضا و سعید تجری (۱۳۹۳)، «بحران سوریه و سیاست منطقه‌ای عربستان سعودی (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴)»، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست، سال سوم، شماره ۱۰، پاییز، پیاپی ۴۰، صص ۱۲۸-۱۱۳.
- ۲۵- لطفیان، سعیده (۱۳۷۸)، «سیاست امنیت ملی اسرائیل، فرضیه‌ها و تحلیل‌ها»، فصلنامه مطالعات خاورمیانه، شماره هفدهم، بهار.
- ۲۶- محمودی، مرتضی؛ صارم شیرواند و میلاد ادیب سرشکی (۱۳۹۳) «امنیت ملی اسرائیل و استراتژی تهدید نظامی علیه جمهوری اسلامی ایران»، فصلنامه مطالعات روابط بین‌الملل، دوره هفتم، شماره ۲۷، پاییز.
- ۲۷- متقی، ابراهیم (۱۳۸۹)، «معضل امنیتی و نظریه‌های متعارض امنیت‌سازی در خلیج فارس»، فصلنامه سیاست، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دوره ۴۰، شماره اول، بهار، صص ۲۷۸-۲۵۹.
- ۲۸- مجتهدزاده، پیروز (زمستان ۱۳۸۵)، کشورها و مرزها در منطقه ژئوپلیتیک خلیج فارس، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی نوری، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، چاپ ششم.
- ۲۹- مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی (۱۳۶۲)، سوریه، از سری انتشارات بررسی مسائل کشورها (۴)، چاپ اول، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی.
- ۳۰- موفقیان، پرستو؛ سید عباس احمدی و یاسر عظیمی (۱۳۹۱)، «تحولات سوریه؛ بررسی و ارزیابی آرایش جغرافیایی نیروهای درونی و گرایش بیرونی آنان»، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال دوازدهم، شماره ۲۷، زمستان، صص ۱۱۱-۱۲۲.
- ۳۱- موسوی، سید حسین (۱۳۸۸) «بلندی‌های جولان و امنیت رژیم صهیونیستی»، فصلنامه مطالعات راهبردی، سال دوازدهم، شماره دوم، تابستان، شماره مسلسل ۴۴.
- ۳۲- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵)، «تأملی نظری در امنیت اجتماعی، با تأکید بر گونه‌های امنیت»، فصلنامه مطالعات راهبردی، شماره اول، صص ۷۱-۵۳.
- ۳۳- نیاکویی، سید امیر و حسین بهمنش (۱۳۹۱)، «بازیگران معارض در بحران سوریه: اهداف و رویکردها»، فصلنامه روابط خارجی، زمستان، شماره ۴.
- ۳۴- ولی‌پور زرومی، سید حسین (۱۳۸۳)، «سیاست‌های امنیت ملی ایران در سه دوره گفتمانی»، فصلنامه راهبرد، شماره ۳۲، تابستان.
- ۳۵- بی‌نا، «بازتاب پروسترویکا (سیاست‌های شوروی) در سیاست‌های عربی سوریه (۱۳۶۸) مجله سیاست خارجی، سال چهارم، شماره اول و دوم. صص ۷۳-۵۷

- ۳۶- هینه بوش، ریموند و انوشیروان احتشمامی (۱۳۹۰)، سیاست خارجی کشورهای خاورمیانه، ترجمه رحمان قهرمان پور و مرتضی مساح، تهران: دانشگاه امام صادق (ع)، چاپ اول.
- ۳۷- فایضی، محمد محسن (۲۵ خرداد ۱۳۹۵)، «راهبرد رئیس مرکز مطالعات امنیت ملی اسرائیل برای مداخله در سوریه»، گروه منطقه‌ای اندیشکده راهبردی تبیین. Tabyincenter.ir
- ۳۸- گزارش (۲۸ مهر ۱۳۹۴)، «مرکز امنیت ملی اسرائیل: پیش‌بینی احتمال ۴ سناریو برای سوریه»، دسترسی ادی ۱۳۹۵، <http://www.rajanews.com/news/225345>
- ۳۹- اسرائیل از جان سوریه چه می‌خواهد؟ (۲۷ فروردین ۱۳۹۳). <http://didban.ir>
- ۴۰- بحران سوریه و مثلث دوست و دشمن ایران، روسیه و اسرائیل، (۷ اردیبهشت ۱۳۹۵)، خرداد نیوز: khordadnews.ir/fa/news/158447
- ۴۱- واکنش روسیه به حمله هوایی اسرائیل (۱۷ آذر ۱۳۹۳)، سایت تحلیلی خبری عصر ایران: <http://asriran.com/fa/ads/redirect/a/2229>
- ۴۲- «چرا بلندی‌های جولان برای صهیونیست‌ها اهمیت دارد؟» (۱۴ آذر ۱۳۹۳): Mashreghnews.ir
- ۴۳- زرچینی، محمد (۳۱ فروردین ۱۳۹۵)، تاریخ دسترسی ۱۳۹۵/۱۰/۱۱: <http://www.yjc.ir/fa/news/5566257>
- ۴۴- «توان نظامی تهران و تل‌آویو»، (۶ مهر ۱۳۹۱)، دسترسی ۱۳۹۵/۱۰/۱۱: <http://mahdi1446.persianblog.ir/tag>
- ۴۵- «برآورد بودجه نظامی شیوخ عرب از ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۴»، (۹۴/۲/۲۳)، فرهنگ نیوز، دسترسی ۱۳۹۴/۱۰/۱۱: <http://www.farhangnews.ir/content/123640>
- ۴۶- «آیا کشور جدید در منطقه تشکیل می‌شود؟»، (۱۴/۰۱/۱۳۹۵)، فرهنگ نیوز، دسترسی ۱۳۹۵/۱۰/۱۲: <http://www.farhangnews.ir/content/188864>
- ۴۷- «نگاهی به توان نظامی سوریه و حزب‌الله»، «۶ شهریور ۱۳۹۲»، مشرق نیوز، دسترسی ۱۳۹۵/۱۰/۱۱: <http://www.mashreghnews.ir/fa/news/244469>

منابع غیرفارسی

- ۱- El-Hokayem, Emile, (2007). "Hezbollah and Syria: Outgrowing the Proxy Relationship", the Washington Quarterly, 30 (2).
- ۲- Hinnebusch, Raymond. (2003). the International Politics of the Middle East. Manchester, Manchester University Press.
- ۳- Inbar, Efraim. (1983). Israel Strategic Thinking after 1973. Journal of Strategic Studies, No. 6, March.
- ۴- Leshem, Colonel Mati (1998), Israel's National Security Strategy: Past and Future Perspectives, Strategy Research Project.
- ۵- Library of Congress - Federal Research Division. COUNTRY PROFILE: SYRIA. April 2005
- ۶- Mandel, Robert. (1994). the Changing Face of National Security: A Conceptual Analysis. London: Green Wood Press.
- ۷- Padelford and Lincoln (1967), the Dynamic of International Politics, (New York: Macmillan), pp. 188-۱۸۹.
- ۸- Puchala, J. (1971). International Politics Today. (New York: Dodd, Mead).

- ۹- Bernard Reich, (1993), "Israel Land of Tradition and Conflict", ISA/Westview press.
- ۱۰- Rodman, David. (2001). Israel's National Security Doctrine: An Introductory Overview, Middle East Review of International Affairs, Vol. 5, No. 3 (September).
- ۱۱- Samii, Abbas William, (2008). "A Stable Structure on Shifting Sands: Assessing the Hezbollah-Iran-Syria Relationship", The Middle East Journal, 62 (1).
- ۱۲- www.cbs.gov.il/2000figures
- ۱۳- World meters (www. World meters. info) Elaboration of data by United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects: The 2015 Revision. (Medium-fertility variant).

منابع اینترنتی

- ۱- <http://www.worldmeters.info/world-population/Israel-population> (A) دسترسى ۱۳۹۵/۱۱/۸
- ۲- <http://www.worldmeters.info/world-population/Syria-population> دسترسى ۱۳۹۵/۱۰/۱۲
- ۳- www.jewishvirtuallibrary.org/ Groundwater in Israel Source: SEMID/EMWIS
- ۴- www.Jewishvirtuallibrary.org/ Israel's Chronic Water Problem. Source: Israeli Foreign Ministry